

ОСОБЛИВОСТІ ЛІНГВІСТИЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ ВІКОМ 45+ (на прикладі українських військових мігрантів у франкомовні країни)

Ірина Руднєва,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Харківський національний університет
імені В.Н.Каразіна, Харків, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-3265-516X>

Анотація. Лінгвістична та мовна адаптація є ключовим компонентом інтеграції вимушено переміщених осіб, особливо в суспільствах з відмінними мовними та культурними нормами. Серед вразливих груп особливу увагу потребують люди віком понад 45 років. Це есе досліджує особливості мовної адаптації українських військових мігрантів віком від 45 років, які були змушені переїхати до франкомовних країн у зв'язку з повномасштабною війною, розв'язаною Росією проти України у 2022 році. Основна увага приділена тому, як вік, соціолінгвістичне походження, пережиті травми та інституційна підтримка впливають на процес вивчення мови та інтеграцію.

Ключові слова: мовна адаптація, лінгвістична адаптація, військові мігранти, вимушені переселенці, франкомовні країни.

Abstracts. Linguistic adaptation is a critical component of integration for forcibly displaced individuals, particularly in host societies with distinct language and cultural norms. Among vulnerable groups, adults over 45 often face unique challenges. This essay explores the features and peculiarities of linguistic adaptation for Ukrainian military migrants aged 45 and older who have resettled in French-speaking countries following the Russian invasion of Ukraine in 2022. The focus is placed on how age, sociolinguistic background, trauma, and institutional structures shape their language acquisition trajectories and integration outcomes.

Keywords: language adaptation, linguistic adaptation, military migrants, internally displaced persons, French-speaking countries

Актуальність презентованого дослідження полягає в тому, у сучасному глобалізованому світі, в умовах масштабних

геополітичних конфліктів, зокрема війни росії проти України, значно зросла кількість вимушено переміщених осіб, які стикаються з необхідністю інтеграції в нові соціокультурні середовища. Особливу увагу привертає категорія мігрантів віком 45+, яка внаслідок вікових, психологічних та професійних особливостей має складніший процес адаптації в країнах перебування. Зокрема, однією з головних умов повноцінної інтеграції є лінгвістична адаптація – процес засвоєння нової мови, необхідної для комунікації, працевлаштування, соціальної взаємодії та доступу до послуг.

Лінгвістична адаптація визначається як сукупність когнітивних, соціокультурних та психологічних змін, які відбуваються у людини під час оволодіння новим мовним середовищем. Це не лише технічне вивчення лексики та граматики, а й формування нових комунікативних стратегій, сприйняття норм мовної поведінки та подолання мовних бар'єрів, що особливо важливо для старшого покоління мігрантів. З огляду на вищезазначене, актуальність дослідження зумовлена необхідністю глибшого розуміння механізмів мовної інтеграції українських військових мігрантів віком 45+ у франкомовних країнах, які мають свої специфічні мовні політики, інституційні бар'єри та культурні відмінності.

Метою дослідження є виявлення особливостей, чинників та бар'єрів лінгвістичної адаптації українських вимушено переміщених осіб віком 45+ з військовим минулим у франкомовних країнах, а також формулювання практичних рекомендацій для підвищення ефективності мовної інтеграції цієї категорії мігрантів.

Основні результати. Лінгвістична адаптація є ключовим компонентом інтеграції вимушено переміщених осіб, особливо в суспільствах з відмінними мовними та культурними нормами. Серед вразливих груп особливу увагу потребують люди віком понад 45 років. Вимушено переміщені особи цього віку стикаються з віковими когнітивними особливостями: зниженням робочої пам'яті, уповільненням обробки інформації та зменшенням нейропластичності. Ці чинники посилюються психологічними наслідками війни – стресом, ПТСР, втратою близьких, невизначеністю щодо майбутнього. Окрім цього,

дорослі учні часто відчують мовну невпевненість: страх помилок і сором за свою недосконалу мову, що ускладнює інтеракцію в повсякденних ситуаціях, наприклад, під час оформлення документів або співбесіди на роботу.

Франкомовні країни, зокрема Франція, Бельгія та Швейцарія, по-різному реалізують політику мовної та лінгвістичної інтеграції. У Франції існують державні курси французької мови (через OFII), однак доступ до них буває ускладнений: великі черги, обмежений графік, формалізована система реєстрації. У Бельгії ситуація ускладнюється регіональною роздробленістю. Наприклад, у Валлонії деякі муніципалітети надають безкоштовні мовні курси, але здебільшого вони орієнтовані на молодь або людей, які шукають роботу, і не враховують потреби людей старшого віку з воєнним минулим. Крім того, старші мігранти рідко є учасниками програм професійної перекваліфікації, тож часто покладаються на неформальні джерела підтримки: волонтерів, церковні організації або земляцтва.

Для людей віком 45+ мовна адаптація тісно пов'язана із соціальними контактами. Багато хто мотивований вивчати французьку мову, щоби взаємодіяти з оточенням, допомагати дітям у навчанні або брати участь у волонтерстві. Така функціональна мотивація часто компенсує когнітивні складнощі. Проте нестача відповідних до віку освітніх програм обмежує можливості практики мови та розвитку розуміння культури. Люди старшого віку часто ізольовані – через відсутність роботи, слабку інтеграцію або догляд за родичами. У деяких випадках формуються україномовні громади, що забезпечують емоційну підтримку, але одночасно можуть віддаляти від мовного середовища. У цій ситуації позитивну роль відіграють активісти, які організують неформальні навчальні групи.

Щоб підтримати лінгвістичну адаптацію українських мігрантів віком 45+, доцільно:

- розробляти мовні курси, адаптовані до вікових особливостей: повільний темп, візуальна підтримка, побутова лексика, пояснення культурних особливостей та звичок;
- готувати викладачів до роботи з людьми з травматичним досвідом, впроваджуючи елементи психологічної підтримки;

- створювати розмовні клуби, тандем-партнерства, інтеграційні культурні заходи;
- запроваджувати цифрові платформи з простими інтерфейсами для старших користувачів;
- визнати та використовувати попередній військовий чи технічний досвід, інтегруючи мовне навчання у програми перекваліфікації.

Всі ці види діяльності у комплексі мають не тільки сприяти швидшій соціальній адаптації людей у віці 45 років та старше до нового соціокультурного середовища, але і мовно інтегрувати їх у нову спільноту з максимальними бенефітами для обох сторін.

Узагальнимо: Лінгвістична адаптація українських військових мігрантів віком 45+ у франкомовних країнах – складний і багатогранний процес, який вимагає врахування вікових, соціальних, психологічних та культурних чинників. Забезпечення відповідної підтримки цієї групи має стати пріоритетом у політиці інтеграції, адже повноцінна участь людей старшого віку у новому суспільстві – це не лише соціальна справедливість, а й інвестиція у стійке майбутнє приймаючих країн.

Джерела:

1. Benasso S., Bouillet D., Neves T., Amaral M. Landscapes of Lifelong Learning Policies across Europe. *Palgrave Studies in Adult Education and Lifelong Learning*. Palgrave Macmillan Cham, 2022. 248 p. https://doi.org/10.1007/978-3-030-96454-2_1.
2. Han Zh., Bao G. Critical period in second language acquisition: The age-attainment geometry. *Social Physics and the Dynamics of Second Language Acquisition*. 2023. № 11. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2023.1142584>.
3. Rudnyeva, I. (2024). Organizational Strategies for Providing Foreign Language Education to Adults Over 45: International Practices and Approaches. *Educational Challenges*, 29 (2), 362–371. <https://doi.org/10.34142/2709-7986.2024.29.2.24>.

Здоров'я та освіта XXI століття / Health and Education XXI

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА
ПОЛІТЕХНІКА»
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А.С. МАКАРЕНКА
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ
КОЛЕГІУМ» ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ
МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ, ЕКОЛОГІЇ
ТА ЗДОРОВ'Я

**НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ СУПРОВІД
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
В КРИЗОВИХ УМОВАХ /
SCIENTIFIC AND INFORMATIONAL SUPPORT
OF PROFESSIONAL TRAINING OF SPECIALISTS
IN CRISIS CONDITIONS**

*Матеріали
II науково-практичного семінару*

*20 березня 2025 року
м. Київ*

УДК 378:37.091.12

*Рекомендовано до друку Вченою радою
гуманітарно-педагогічного факультету
Національного університету біоресурсів і природокористування України
(протокол № 9 від 17 травня 2025 року)*

Науково-інформаційний супровід професійної підготовки фахівців в кризових умовах: матеріали II науково-практичного семінару (20 березня 2025 року, м. Київ); відп. ред. і укл. Н. О. Терентьєва. Київ: Редакційно-видавничий відділ НУБіП України, 2025. 252 с.

Відповідальний редактор і укладач:

Терентьєва Н. О., доктор педагогічних наук, професор [Національний університет біоресурсів і природокористування України]

Рецензенти:

Бахмат Н. В., доктор педагогічних наук, професор [Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка]

Білик В. Г., доктор педагогічних наук, професор [Український державний університет імені Михайла Драгоманова]

ISBN 978-617-8598-13-6

Збірник репрезентує авторські матеріали, представлені в рамках проведення II науково-практичного семінару з міжнародною участю «Науково-інформаційний супровід професійної підготовки фахівців в кризових умовах», які органічно розкривають різні аспекти окресленої проблематики.

Матеріали стануть у нагоді науковим, науково-педагогічним, педагогічним, медичним працівникам, фахівцям в галузі фізичної культури і спорту, здобувачам усіх рівнів вищої освіти, учителям-практикам і керівникам закладів освіти.

© Автори публікацій, 2025

© НУБіП України, 2025